

Notat

Samlenotat til Folketingets Europaudvalg forud for møde i Konkurrenceevnerådet (forskning/rum) den 23. maj 2023

Forskningsdelen

1. Rådskonklusioner om høj kvalitet, gennemsigtighed, åbenhed, troværdighed og lighed i akademiske udgivelser 2
 - Vedtagelse
 - KOM-dok foreligger ikke
2. Politisk drøftelse af ansvarlig internationalisering 5
 - Drøftelse
 - KOM-dok foreligger ikke

Rumdelen

3. Rådskonklusioner om "Retfærdig og bæredygtig brug af rummet" 7
 - Vedtagelse
 - KOM-dok foreligger ikke
4. Politisk drøftelse af hvordan EU's rumprogram kan bidrage til EU's rumstrategi for sikkerhed og forsvar. 9
 - Drøftelse
 - KOM-dok foreligger ikke

26. april 2023

**Uddannelses- og
Forskningsministeriet**
Forsknings- og Innovationspolitik

Børsgade 4
Postboks 2135
1015 København K
Tel. 3392 9700

www.ufm.dk

CVR-nr. 1680 5408

Sagsbehandler
Frederik Carsten Pedersen
Tel. 72 31 88 92
fiks@ufm.dk

Ref.-nr.
318260

1. Rådskonklusioner om høj kvalitet, gennemsigtighed, åbenhed, troværdighed og lighed i akademiske udgivelser

- Vedtagelse

KOM-dok foreligger ikke.

1. Resumé

Rådskonklusionerne om fri adgang til videnskabelige udgivelser har til formål at øge tilgængeligheden, gennemsigtigheden og troværdigheden af videnskabelige publikationer. Rådskonklusionerne understreger bl.a. vigtigheden af at styrke den øjeblikkelige og ubegrænsede adgang til forskningsresultater, forskningsdata og forskningsudgivelser og til at understøtte en større variation i publiceringsformer og udgivelseskanaler. Rådskonklusionerne fremhæver videre behovet for at mindske institutionelle og kulturelle barrierer for en fri, troværdig og transparent adgang til og brug af videnskabelige udgivelser.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Regeringen støtter vedtagelse af rådskonklusionerne. Generelt anser regeringen det som positivt, at Rådet har fokus på at fremskynde overgangen til åben videnskab og fremme et system, der udnytter de teknologiske muligheder for at øge adgangen til forskningsdata og forskningsresultater og diversiteten i udgivelseskanaler. Regeringen er enig i vigtigheden af at styrke tillid, gennemsigtighed og kvalitet i forskningsresultater og forskningsdata. Samtidig er regeringen optaget af – også når det gælder forskningspublikationer – at etiske og sikkerhedsmæssige risici og dilemmaer overvejes. Det er regeringens vurdering, at rådskonklusionerne ligger i naturlig forlængelse af det arbejde med åben videnskab, som er foregået over flere år.

2. Baggrund

Rådskonklusionerne henviser til rådskonklusionerne fra juni 2022 om hhv. (i) forskningsvurdering og implementering af åben videnskab (Open Science) og (ii) principper og værdier for internationalt samarbejde inden for forskning og innovation. Rådskonklusionerne henviser ligeledes til Rådets henstilling af april 2022 om at bygge broer til et effektivt europæisk samarbejde inden for videregående uddannelser, som understreger betydningen af støtte til afprøvning af open source-løsninger for at overvinde fælles udfordringer. Derudover henviser rådskonklusionerne til rådskonklusionerne fra maj 2016 om overgangen til et åbent videnskabeligt system, og rådskonklusionerne fra december 2015 om forskningsintegritet, som anerkendte betydningen af åben videnskab, som en mekanisme til styrkelse af forskningsintegritet.

3. Formål og indhold

Formålet med rådskonklusionerne er at fremskynde overgangen til et åbent, retfærdigt og bæredygtigt system for videnskabelige publikationer. Den digitale omstilling giver nye muligheder for at publicere forskning og dele data, men rådskonklusionerne noterer sig, at potentialet herfor stadig ikke udnyttes fuldt ud. Rådskonklusionerne understreger, at øjeblikkelig og ubegrænset adgang til offentlig finansieret forskning til en gennemsigtig og rimelig pris bør være normen.

Rådskonklusionerne vil fremme et publiceringssystem, hvor der er diversitet og lighed i udgivelseskanaler- og udgivelsesformer, og som øger tilliden, kvaliteten, gennemsigtigheden og integriteten i akademiske udgivelser. Der peges på flere elementer, som er væsentlige for at understøtte dette, herunder:

- Variationer i udgivelsespraksis mellem fagfelter
- Nonprofit udgivelsesmodeller med åben adgang
- Frihed til at vælge publikationskanal blandt forskere
- Stærke peer review-praksisser
- Fokus på reproducerbarhed af forskningsresultater

Rådskonklusionerne opfordrer Europa-Kommissionen til at undersøge og foreslå tiltag på EU-niveau mhp. fjernelse af barrierer for adgang til offentligt støttede forskningsresultater. Rådskonklusionerne inviterer medlemslandene til at opdatere deres nationale lovgivning om åben adgang til videnskabelige publikationer, så de indeholder en målsætning om øjeblikkelig åben adgang og brug af FAIR-principper for data (findable, accessible, interoperable and reusable).

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Rådskonklusionerne understreger behovet for en ændring i forskningskulturen, således at denne i højere grad anerkender en større variation af forskningsaktiviteter og -former. Yderligere opfordres medlemslande og Kommissionen til at opbygge institutionel kapacitet for at øge forskere og studerendes viden om intellektuelle rettigheder, samt udvikle fælles læringsaktiviteter om principper og praksis for peer review.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Ikke relevant.

5. Nærhedsprincippet

Ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Ikke relevant.

8. Høring

Samlenotatet har været i høring i EU-Specialudvalget for Forskning. Der er ikke kommet hørings svar.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det er forventningen, at medlemsstaterne vil støtte vedtagelsen af rådskonklusionerne.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen støtter vedtagelse af rådskonklusionerne. Generelt anser regeringen det som positivt, at Rådet har fokus på at fremskynde overgangen til åben videnskab og fremme et system, der udnytter de teknologiske muligheder for at øge adgangen til forskningsdata og forskningsresultater og diversiteten i udgivelseskanaler. Regeringen er enig i vigtigheden af at styrke tillid, gennemsigtighed og kvalitet i

forskningsresultater og forskningsdata. Samtidig er regeringen optaget af – også når det gælder forskningspublikationer – at etiske og sikkerhedsmæssige risici og dilemmaer overvejes. Det er regeringens vurdering, at rådskonklusionerne ligger i naturlig forlængelse af det arbejde med åben videnskab, som er foregået over flere år.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt for udvalget.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

2. Politisk drøftelse af ansvarlig internationalisering

- Drøftelse

KOM-dok foreligger ikke.

1. Resumé

Formandskabet har lagt op til en drøftelse af, hvordan medlemsstaterne kan understøtte en ansvarlig internationalisering ifm. internationalt forsknings- og innovations-samarbejde, herunder ift. vidensikkerhed og begrænsning af uønsket fremmed indblanding.

Regeringen bakker op om drøftelsen og støtter en balanceret og realistisk EU-tilgang til internationalt samarbejde om forskning og innovation. Regeringen støtter et stærkere fokus på strategiske interesser i internationalt forsknings- og innovations-samarbejde og finder, at internationalt samarbejde bør være så åbent som muligt, og så lukket som nødvendigt, med blik for etiske og sikkerhedsmæssige risici og dilemmaer. Regeringen er enig i, at der fortsat er behov for at udveksle viden og erfaringer med ligesindede lande i og udenfor EU om, hvordan man bedst håndterer disse udfordringer.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

2. Baggrund

Konkurrencevenerådet vedtog den 10. juni 2022 rådskonklusioner om principper og værdier for internationalt samarbejde inden for forskning og innovation. De opfordrede Europa-Kommissionen og medlemsstaterne til at arbejde videre med problemstillinger knyttet til håndtering af udenlandsk indblanding rettet mod EU's forsknings- og videregående uddannelsesinstitutioner. Kommissionens offentliggjorde den 18. maj 2021 en meddelelse om den globale tilgang til forskning og innovation – Europas strategi for internationalt samarbejde i en verden i forandring.

3. Formål og indhold

Forskning og innovation foregår i høj grad gennem internationale samarbejder. Et stærkt internationalt forsknings- og innovationssamarbejde øger adgangen til højt-specialiserede forskningsfaciliteter og den nyeste viden. Den geopolitiske udvikling det seneste årti betyder dog, at internationalt samarbejde på forsknings- og innovationsområdet er blevet mere komplekst at navigere i. Det rejser nye spørgsmål om etiske, økonomiske og sikkerhedsmæssige risici.

Der er bred enighed i EU om, at internationalt forsknings- og innovationssamarbejde skal ske på et langt mere strategisk grundlag, hvor der insisteres på gensidighed og transparens, men samtidig stilles skarpt på egne interesser. Mange lande, herunder Danmark, har udformet retningslinjer og politikker for at adressere dette. Dog er der fortsat behov for at udveksle erfaringer og afstemme tilgangen på tværs i EU.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Ikke relevant.

5. Nærhedsprincippet

Ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Ikke relevant.

8. Høring

Samlenotatet har været i høring i EU-Specialudvalget for Forskning. Der er ikke kommet høringssvar.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det forventes, at medlemsstaterne vil bakke op om drøftelsen.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen bakker op om drøftelsen og støtter en balanceret og realistisk EU-tilgang til internationalt samarbejde om forskning og innovation. Regeringen støtter et stærkere fokus på strategiske interesser i internationalt forsknings- og innovations-samarbejde og finder, at internationalt samarbejde bør være så åbent som muligt, og så lukket som nødvendigt, med blik for etiske og sikkerhedsmæssige risici og dilemmaer. Regeringen er helt enig i, at der fortsat er behov for at udveksle viden og erfaringer med ligesindede lande i og udenfor EU om, hvordan man bedst håndterer disse udfordringer.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt for udvalget.

3. Rådskonklusioner om "Retfærdig og bæredygtig brug af rummet"

- Vedtagelse

KOM-dok foreligger ikke.

1. Resumé

Rådskonklusionerne om "Retfærdig og bæredygtig brug af rummet" adresserer, at den stigende brug af rummet medfører en lang række udfordringer for den fremtidige brug af rummet. Allerede i dag er der satellitbaner, der er ved at blive overbelastet, der er lysforurening fra især satellitkonstellationer, der hæmmer astronomisk forskning mv. Rådskonklusionerne opfordrer Europa-Kommissionen til, under hensyntagen til den europæiske rumindustri konkurrenceevne, at undersøge mulighederne for at stille krav om sikkerhed og bæredygtighed til satellitoperatører, muligheden for øget brug af frivillige ordninger og øget internationalt frivillig implementering af retningslinjer for retfærdig og bæredygtig brug af rummet, bl.a. gennem støtte til FN's traktater, konventioner og retningslinjer på rum-området.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Regeringen støtter vedtagelsen af rådskonklusionerne. Regeringen finder rådskonklusionernes fokus på retfærdig og bæredygtig brug af rummet væsentlig. Regeringen er enig i, at der er behov for en fælles tilgang til styring af trafik i rummet, og at det kan være relevant at undersøge muligheden for at stille krav om sikkerhed og bæredygtighed til udbydere af satellitbaserede serviceydelser og se på muligheder for øget brug af frivillige ordninger. Regeringen kan i den forbindelse støtte rådskonklusionernes fokus på at styrke europæiske virksomheders konkurrenceevne. Regeringen er enig i at støtte arbejdet i FN-regi og arbejde for global implementering af retningslinjer for bæredygtig brug af rummet.

2. Baggrund

Rådskonklusionerne tager afsæt i rådskonklusionerne om en "EU-tilgang til rumtrafikstyring (STM)" fra juni 2022, formandskabets rapport om STM af 4. november 2021 samt EU's fælles bidrag til gennemførelsen af retningslinjerne for langsigtet bæredygtighed af aktiviteter i det ydre rum fra FN's Komité for Fredelig Anvendelse af det ydre Rum.

3. Formål og indhold

Rådskonklusionerne har fokus på den grundlæggende udfordring, at mens rumteknologi, -data og -tjenester spiller en stadig større rolle for europæernes hverdag og Europas økonomi, så udgør den stigende brug af rummet en selvstændig udfordring for den fremtidige brug af rummet. Specifikke satellitbaner, især Low Earth Orbits (LEO), er ved at blive overbelastede og farlige på grund af den stigende mængde af forskellige rumobjekter, herunder rumskrald. De frekvenser, der benyttes til rum-baserede tjenesteydelser, er en begrænset naturlig ressource. Lysforurening og elektromagnetisk interferens, især fra satellitkonstellationer er en udfordring for astronomisk observation og forskning. Rådskonklusionerne ønsker at håndtere dette samtidig med, at den europæiske rumindustri konkurrenceevne styrkes.

Rådskonklusionerne nævner betydningen af, at EU har kapaciteter inden for rumovervågning og en fælles tilgang til rumtrafikstyring. I forlængelse heraf opfordres

Kommissionen til at undersøge muligheden for at stille krav om sikkerhed og bæredygtighed (også ift. forsvar) til alle satellitudbydere, der sælger tjenesteydelser til EU og dets borgere. Endvidere inviteres Kommissionen til at overveje, hvordan der kan udformes incitamentter til øget brug af frivillige ordninger om bæredygtig brug af rummet. Samtidig opfordres Kommissionen til at udvikle sine kapaciteter inden for rumvej og medlemsstaterne til at administrere tildelingen af frekvenser på en rimelig og bæredygtig måde.

Rådskonklusionerne har endvidere fokus på behovet for international koordinering og udtrykker støtte til FN's arbejde på området. Rådskonklusionerne opfordrer bl.a. Kommissionen til at tage de nødvendige skridt mod accept af rettigheder og pligter under en række FN-traktater og konventioner om rummet og til at arbejde for global implementering af retningslinjer for bæredygtig brug af rummet.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Ikke relevant.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

5. Nærhedsprincippet

Ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Ikke relevant.

8. Høring

Samlenotatet har været i høring i EU-Specialudvalget for Forskning. Der er ikke kommet høringssvar.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det er forventningen, at medlemsstaterne vil støtte vedtagelsen af rådskonklusionerne.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen støtter vedtagelsen af rådskonklusionerne. Regeringen finder rådskonklusionernes fokus på retfærdig og bæredygtig brug af rummet væsentlig. Regeringen er enig i, at der er behov for en fælles tilgang til styring af trafik i rummet, og at det kan være relevant at undersøge muligheden for at stille krav om sikkerhed og bæredygtighed til udbydere af satellitbaserede serviceydelser og se på muligheder for øget brug af frivillige ordninger. Regeringen kan i den forbindelse støtte rådskonklusionernes fokus på at styrke europæiske virksomheders konkurrenceevne. Regeringen er enig i at støtte arbejdet i FN-regi og arbejde for global implementering af retningslinjer for bæredygtig brug af rummet.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt for udvalget.

4. Politisk drøftelse af hvordan EU's rumprogram kan bidrage til EU's rumstrategi for sikkerhed og forsvar.

- Drøftelse

KOM-dok foreligger ikke.

1. Resumé

Det svenske formandskab har lagt op til en politisk drøftelse af, hvordan EU's eksisterende rumprogram(mer) kan bidrage til målsætningerne i EU's rumstrategi for sikkerhed og forsvar, som blev offentliggjort i marts 2023. Strategien har som hovedformål at opbygge en fælles forståelse af trusler fra rummet, udvikle passende modsvar og kapabiliteter med henblik på at kunne reagere bedre og hurtigere i krisituationer samt at styrke modstandsdygtigheden af rumaktiver og –systemer.

Regeringen hilser drøftelsen velkommen. Det er relevant at diskutere, hvordan og i hvilket omfang EU's nuværende rumprogrammer kan bidrage til at realisere målsætningerne i EU's nye rumstrategi for sikkerhed og forsvar.

Regeringen er foreløbigt positivt indstillet i forhold til den nye rumstrategi, som bl.a. lægger op til en styrkelse af EU's adgang til sikker brug af rummet samt øget modstandsdygtighed og beskyttelse af EU's rumaktiver. Regeringen finder det væsentligt, at EU's rumprogrammer forsat også udvikles med civil anvendelse for øje.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

2. Baggrund

Europa-Kommissionen og EU's Udenrigsrepræsentant offentliggjorde den 10. marts 2023 en fælles meddelelse 'EU-rumstrategi for sikkerhed og forsvar' (JOIN (2023) 9 final). Rumstrategien er en udløber af EU's Strategiske Kompas af marts 2022, hvoraf det fremgik, at der er et behov for at supplere den nuværende rumstrategi og styrke Unionens sikkerheds- og forsvarsdimensioner i rummet med en ny EU-rumstrategi for sikkerhed og forsvar.

3. Formål og indhold

Formålet med EU's rumstrategi for sikkerhed og forsvar er at opbygge en fælles forståelse af trusler fra rummet, udvikle passende modsvar og kapabiliteter med henblik på at kunne reagere bedre og hurtigere i krisituationer samt at styrke modstandsdygtigheden af rumaktiver og –systemer.

Rumstrategien er inddelt i fem kapitler: 1) trusselsbilledet i rummet, 2) styrkelse af modstandsdygtigheden og beskyttelsen af rumsystemer og -tjenester i EU, 3) reaktion på trusler fra rummet, 4) øget brug af rummet til sikkerhed og forsvar og 5) partnerskaber for ansvarlig adfærd i det ydre rum.

Den nuværende sikkerhedspolitiske situation har medført en øget opmærksomhed om sikkerheds- og forsvarsdimensioner af rummet. Med offentliggørelsen af rumstrategien sætter EU for alvor fokus herpå.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Ikke relevant.

5. Nærhedsprincippet

Ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Ikke relevant.

8. Høring

Samlenotatet har været i høring i EU-Specialudvalget for Forskning. Der er ikke kommet høringssvar.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det er forventningen, at medlemsstaterne generelt vil tage positivt imod drøftelsen.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen hilser drøftelsen velkommen. Det er relevant at diskutere, hvordan og i hvilket omfang EU's nuværende rumprogrammer kan bidrage til at realisere målsætningerne i EU's nye rumstrategi for sikkerhed og forsvar.

Regeringen er foreløbigt positivt indstillet i forhold til den nye rumstrategi, som bl.a. lægger op til en styrkelse af EU's adgang til sikker brug af rummet samt øget modstandsdygtighed og beskyttelse af EU's rumaktiver. Regeringen finder det væsentligt, at EU's rumprogrammer fortsat også udvikles med civil anvendelse for øje.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt for udvalget.